

Emmanuel Venet

Lige frem, rundt i ring

Oversat af Nils Schulz Ravneberg

Oversat efter: Emmanuel Venet, Marcher droit, tourner en rond

© Éditions Verdier, 2016

Verdier

texte | tekst

Til minde om Georges Lambrichs
og Gérard Bobillier

Det store spørgsmål, som jeg aldrig har fundet svar på, til trods for at jeg har brugt tyve år på at studere det kvindelige sind, er: "Hvad er det, en kvinde vil?"

Sigmund Freud

Jeg kommer aldrig til at forstå, hvorfor man ved begravelsesceremonier prøver at få os til at tro, at der er et liv efter døden, og at den afdøde i sit liv kun havde gode egenskaber. Hvis der fandtes en gud for barmhjertighed, måtte man nok spørge sig selv, hvilket lune der havde givet ham den idé at lade os vente flere årtier i denne jammerdal, før han tildelte os evigt liv. Og hvis menneskene opførte sig lige så dydigt, som man efterfølgende hævder, ville menneskeheden hverken kende til de krige eller de uretfærdigheder, som piner sarte sjæle. Man svarer mig ofte, at jeg simplificerer komplekse situationer, fordi jeg lider af Aspergers syndrom, men jeg tænker blot logisk, sådan som enhver burde pålægge sig selv at gøre. I en alder af femogfyrre, hvor jeg for længst har lagt barndommen bag mig og er meget lidt opsat på fortsat at lulle mig ind i illusioner, mener jeg at være i stand til at danne mig passende synspunkter angående disse spørgsmål. I foreliggende tilfælde er det fjerde gang i mit liv, jeg deltager i en begravelse, og jeg er endnu en gang oprørt over de uhyrligheder, jeg må

lægge øre til. Første gang, i 1995, begravede man fætter Henri i Saint-Légerde-Vaux i nærheden af Givry. Præsten omtalte ham som et ulykkeligt menneske, der havde lidt meget gennem hele sit jordiske liv, mens jeg mindes en behagelig og munter mand, som vi besøgte en gang om året hos den vinbonde, han arbejdede for, og som var helt lykkelig over at lade os nyde godt af hans fidus med den nedklassificerede Mercurey-vin. Anden gang, fem år senere, begravede vi fru Figueira, portnerkonen i vores ejendom, som præsten beskrev som en helgeninde, skønt folk almindeligvis var af den opfattelse, at hun var noget af en sladderkælling, der spredte rygter om alle beboerne, mig selv først og fremmest. Tredje gang, i 2001, begræd jeg tabet af min bedstefar André, et virkelig enestående og yderst ukristent menneske, som en tåbelig messepræst ville have til at fremstå som en ganske almindelig borger, der blot havde udøvet sit håndværk på dygtig vis, selvom min bedstefar André var blandt verdens ti bedste civilingeniører og havde fortjent en statsbegravelse. Og i dag er det min bedstemor Marguerite, man vil have til at fremstå som en gavmild og venlig kvinde ved en fordrejning af historien, som ingen omkring mig ser ud til at blive oprørt over. Forstå mig ret, jeg er ikke sandhedsfanatiker, jeg anerkender gerne, at man sminker et lig for at gøre det mere præsentabelt for familien, før man sømmer kistelåget til, og jeg kan godt forstå, at man ikke går i detaljer med alle den afdødes unoder. Men fra at gøre dette til at fremstille den afdøde på en fuldstændig

løgnagtig måde er der en kløft, som jeg nægter at krydse. Min omgangskreds mener, at jeg burde have en oplagt interesse i at acceptere den slags kompromiser og i at bøje mig i al almindelighed for den eftergivenhed, som et socialt liv fordrer, men det kan jeg ikke få mig selv til. Aspergers, der betegner en udviklingsafvigelse, som hører til inden for autismsens område og minder om min egen forestilling om Nietzsches overmenneske, gør mig asociognostisk, det vil sige ude af stand til at bøje mig for de sociale konventioners vilkårlighed eller anerkende ærlighedens i bund og grund relative karakter. Jeg er fuldstændig indstillet på at vedkende mig mine svagheder, hvad dette angår, al den stund at de giver mig ret til en beskeden, men kært velkommen pension. Imidlertid forekommer det mig, at det ville være mere fornuftigt at foretrække sandheden fremfor løgnen, og at menneskeheden snarere burde bestræbe sig på at åbne de godtroendes øjne og straffe de profitjægere, der holder gang i den falske og bedrageriske stemning, som vores art til sin store ulykke har svømmet rundt i siden tidernes morgen.

I foreliggende tilfælde har jeg svært ved at acceptere, at man har valgt at tilrettelægge en katolsk ceremoni for min bedstemor Marguerite, som ikke siden sin dåb har sat foden i en kirke. For mig klinger alting falsk i den sjælløse sal, som er åben for alle trosretninger, først og fremmest tilstedeværelsen af en bistående nonne, som min tante Solange har antaget fra det lokale stift, en

vis dame ved navn Vauquelin med gråt hår sat op i en knold, som har den frækhed at omtale min bedstemor Marguerite, som om det drejede sig om en nær veninde, skønt hun aldrig har mødt hende. Med hvilken ret vover hun lige fra starten at kalde hende ved fornavn? ”Vi er samlet her i dag omkring Marguerite” eller ”Vi er kommet for at tage afsked med Marguerite” – selv ikke jeg ville have vovet at omtale hende på en så familiær måde. Og jeg ville omhyggeligt have undgået gang på gang at fremkomme med den irriterende tilnærmelse, der består i at fremstille min bedstemor som en hundredårig. Ganske vist døde hun blot en uge før sin hundredårs fødselsdag, og det var derfor tæt på, men strengt taget slog det ikke til. Det at kalde en 99 år og 51 uger gammel person for en hundredårig ødelægger i mine øjne hele talens troværdighed. Og faktisk kunne man skrive en hel bog alene ved at opremse alle de fejl, der er blevet fremført lige fra messens begyndelse. For eksempel bad min tante Lorraine om at få spillet Maurice Chevaliers sang I livet skal man ikke bekymre sig, der formodes at være blevet sunget som godnatsang for min bedstemor Marguerite i hendes barndom, hvad der efter min mening er udtryk for smagløshed ved afholdelse af en begravelse, men der er frem for alt tale om en historisk fejltagelse, eftersom Maurice Chevalier indspillede sangen i 1940 – i en alder af 26 ammede min bedstemor min tante Solange og var absolut ikke længere et barn. Min far var mere besindig og bad om at få spillet Albinonis Adagio, som

Vauquelin-damen annoncerede, alt imens hun fik afspillet Rachmaninovs Vocalise, som hun præsenterede med en påstand om, at den stammer fra en plade af Albinoni med titlen Berømte adagioer. Hvordan kan man dog udholde en sådan mangel på dannelse hos en kvinde, der har som erhverv at begrave sine samtidige? For ikke at glemme, at min tante Lorraine – igen hende – fik lov at oplæse et digt, hun selv har skrevet, hvori uopfindsomhed og uærlighed kappes med hinanden: ”Lykkelige mor, lattermilde mor, yndefulde mor, drømmende mor, hjertelige mor, arbejdsomme mor, vuggende mor, fantastiske mor, spøgefulde mor, strålende mor, strikkende mor, modige mor, ædle mor, fyrige mor – men især lykkelige mor”. Ganske vist førte min bedstemor Marguerite hus, og hun yndede da også at strikke, men hvad resten angår, er portrættet en meget fri fortolkning af modellen. Selvom jeg derved fastholder den primitive litterære form, ville jeg i min tante Lorraines sted have skrevet ”løgnagtige mor, gnavne mor, arrige mor, letlevende mor, glemsomme mor, vrøvlende mor, svindlende mor, vrantne mor, surmulende mor, moralprædikende mor, hykleriske mor, krakilske mor, kværlantiske mor, hadske mor – og især ulykkelige mor”. Hertil bør føjes de løgne, der blev fremført i ligningen, hvor det blev sagt, at min bedstemor Marguerite forsvandt som et sejl i horisonten for at dukke op igen på den anden side af havet, hvor der var nogen, der ventede på hende. Og også de forslidte anaforer fra Prædikerens Bog, som blev lirket af i ét stræk

af min halvfætter János, for ikke at glemme de fortærskede selvfølgeligheder fra Paulus' Brev, hvoraf det fremgår, at man må leve for at dø og dø for at genopstå. Alt dette giver et indtryk af, hvor amatøragtig og gennemgående tåbelig ceremonien har været.

Ligesom mange andre mennesker, der når en høj alder, endte min bedstemor Marguerite sit liv på en institution, der huser ældre, hjælpeløse mennesker, hvor den indelukkede lugt af desinfektionsmiddel og suppe aldrig helt formår at skjule en baggrundsdunst af urin, diarré og opkast. I parentes bemærket var hun slet ikke aktiv længere, og hendes dårlige syn havde længe forhindret hende i at strikke. De sidste fem år besøgte jeg hende kun en enkelt gang årligt for at ønske hende glædeligt nytår første januar, hvad der var et hykleri, som jeg væmmedes ved – men hvad dette angik, viste min far sig at være ubøjelig, og jeg er lettet over, at hun døde en uge før sin hundredårs fødselsdag, for var det ikke sket, ville jeg have været nødt til at være til stede ved den festmiddag, som man havde regnet med at holde til ære for hende. Jeg gruer for lugten i institutioner, der huser ældre, hjælpeløse mennesker, og jeg brød mig ikke om at se min bedstemor tabe glansen så langsomt på dette sted. Ikke blot var der noget obscønt over hendes sidste tid, men i hendes tilfælde blev det forværret af en besynderlig inkonsekvens: Ligesom den hedengangne forfatter Bernard le Bovier de Fontenelle havde min bedstemor Marguerite i årevis beklaget sig over sit alt for lange liv, over at have

sagt farvel til alle sine venner og over hver dag at skulle finde sig i, at hendes krop forrådte hende på ny. Hun yndede at gentage, at alderdommen er den værste af alle ulykker, men hver vinter lod hun sig vaccinere mod influenza, og oplevede hun den mindste smule hoste, tvang hun doktor Comte til at ordinere antibiotika til hende. Hvad mig angår, så ville jeg, hvis jeg nåede så vidt, at livet syntes mig for langt, holde op med at lade mig behandle og lade mig dø én god gang for alle. Denne form for afvigelse mellem det, der bliver sagt, og det, der bliver gjort, går mig i al almindelighed på nerverne. Eftersom jeg ikke har noget problem med at gøre det, jeg siger, eller sige det, jeg gør, finder jeg mig hverken i bedrageriske ord eller hemmelighedskræmmeri. Jeg kan helt åbent og ærligt forklare enhver, der vil høre på mig, at jeg har boet sammen med min far, siden min mor forlod os for tredive år siden i år, og at jeg fordeler min tid på to lidenskaber: Scrabble og luftfartskatastrofeforskning. Jeg er også ualmindelig dygtig til ordlegen *Le jeu du petit bac*, men jeg får sjældent lejlighed til at bruge den evne. Og frem for alt nærer jeg platonisk kærlighed til en kvinde, som jeg først kendte under navnet Sophie Sylvestre, da vi gik i 2. g på Diderot-Gymnasiet, og senere under navnet Sophie Lachenal, efter at hun giftede sig i 1995, og som nu har heddet Sophie Sylvestre-Lachenal siden sin skilsmisse, der blev bevilget i 2008. Mit Aspergers syndrom gør ikke blot, at jeg lever i overensstemmelse med mig selv og er fuldstændig ligefrem, det gør mig også

til et ensomt vanemenneske. Jeg ville ikke bryde mig om det, hvis man nedtonede eller modererede disse moralske egenskaber, når min ligtale en dag skal holdes.

Jeg betvivler ikke, at min bedstemor Marguerites familiehistorie har været en pinsel for hende, eftersom hendes far døde i skyttegravene i Første Verdenskrig, da hun var et år gammel, ligesom min onkel Octave, da hun var tre. Men jeg mener, at hun først og fremmest har lidt på grund af de løgne, hun blev fanget i af grunde, som jeg ikke begriber i deres helhed. Alle i familien ved, at fætter Henri var uægte barn af sin tante Hortense, der blev kaldt "lilletanten", fordi hun var forblevet i barndom og aldrig sagde et ord. Han blev født i 1970, lilletanten var seksten år og havde naturligvis ingen forlovet. Min bedstemor Marguerite fortalte aldrig historien på samme måde to gange. Afhængigt af hendes humør fremstod fætter Henri som et forældreløst barn, som hendes familie havde taget til sig, eller som et barn, som hendes forældre havde adopteret, eller også som en fjern fætter, hvis forældre ikke kunne tage sig af ham. Jeg har svært ved at se, hvad der skulle være skammeligt ved at være uægte barn af en mentalt handikappet teenager, eftersom der ikke er nogen, der selv vælger deres forældre. Ifølge mine tanter er fætter Henri sikkert resultatet af en voldtægt, og ifølge min far er der sandsynligvis også incest indblandet i den pågældende voldtægt. I 1916 havde lilletantens storebror Octave været på sygeorlov i Saint-Léger-de-Vaux efter at være blevet ramt i armen

af en granatsplint. Han kunne meget vel have misbrugt sin unge, sårbare søster, i betragtning af at fætter Henri, efter hvad man fortæller, havde hans ansigtstræk. Ingen vil nogensinde komme til at kende historiens sande sammenhæng. Lilletanten var tavs, og Octave blev ifølge familieoverleveringen dræbt af et skud fra sin egen lejr, på vejstrækningen Le Chemin des Dames i Pikardiet, før Henri blev født – det lader til, at han ud over at have en hidsig karakter stjal, og at han ikke udviste den store solidaritet over for sine soldaterkammerater. Selv hvis man antager, at fætter Henri var brændemærket af en skammelig herkomst, ville min bedstemor Marguerite i alle tilfælde have haft større fordel af at sammenstrikke en mere acceptabel, troværdig og regelmæssig udgave af historien i stedet for at improvisere, hver gang den skulle fortælles. Og det var ikke særlig venligt af hende at fremstille ham som en landsbytosse, bare fordi han arbejdede som tjenestekarl på gården i Saint-Léger-de-Vaux. Ganske vist havde han nok ikke opfundet den dybe tallerken, men han bad bare om lov til at være til nytte og viste sig at være snu nok til aldrig at blive kontrolleret af skattefar, når han udsugede den overskydende Mercurey-vin, som min far med jævne mellemrum bestilte af ham. Da han døde, nægtede min bedstemor Marguerite at lade ham begrave på det familiegravsted, som hun havde fået opført på kirkegården i Sainte-Foy-Laval, fordi det ville have været for dyrt at transportere hans legeme derhen. Som den eneste potentielle arving

ønskede hun ikke at gøre indhug i formuen, men efter nogen tid fandt man ud af, at fætter Henri havde skrevet et testamente til fordel for en dyreværnsforening og krævet, at arven skulle bruges på hundefoder, når arveafgifterne først var blevet betalt, fordi han var bange for, at min bedstemor skulle finde på noget lusket. Alt dette burde være tilstrækkeligt til at lægge en dæmper på Vauquelin-damens rosende ord, men det er meget værre endnu. Hele kantonen ved, at min bedstemor Marguerite kort tid før Befrielsen begyndte at være sin mand utro med en rig nabo ved navn Émile Franc, som min tante Lorraine er biologisk datter af. Og ingen kan lukke øjnene for den kendsgerning, at hendes mand, min bedstefar Adrien, fra det tidspunkt sank ned i en tilstand af modløshed, som han aldrig siden kom ud af igen. Han søgte trøst ved at drikke, indtil han fik skrumpelever, og døde i en alder af 53, ydmyget og fortvivlet. Dette til trods havde min bedstemor Marguerite, der ifølge min far havde set ham forlise uden at kaste den mindste redningsbøjle ud til ham, demonstrativt begravet tabet af ham, som om en ond skæbne alt for tidligt havde revet hendes store kærlighed væk fra hende. Af den grund er jeg særlig ked af, at min tante Lorraine i sit såkaldte digt udelod ”løgnagtige mor, snydende mor, bedrageriske mor”. Og selvfølgelig er det nytteløst at regne med, at Vauquelin-damen fra det lokale stift bringer sandheden på fode igen og fremhæver den afdødes hærgen, eftersom hun som bistående nonne ved messen, der arbejder efter linjebetaling, nøjes med at

brodere et tæppe af lovprisninger på det lærred, hun har fået udleveret af dem, der betaler hende.

Kort sagt var de eneste præcise oplysninger, der blev givet under dette komediespil, så at sige oplysningerne om hendes civilstand: Marguerite Louise Marie Thévenard, født den 1. april 1914 i Saint-Léger-de-Vaux; arbejdske på en kassefabrik gennem nogle år; blev gift den 2. november 1938 med Adrien Boyer, murer; enke siden den 18. august 1958; og død den 25. marts 2014, præcis en uge før sin hundredårs fødselsdag.

[...]